

.....

НАУКОВІ АСПЕКТИ СУЧАСНОЇ
ЛІНГВОКУЛЬТУРОЛОГІЇ

УДК 81'373

Шевченко Л.Л.

**МОДЕЛЮВАННЯ КОНЦЕПТУ "ІСУС ХРИСТОС"
ЗАСОБАМИ НОВОГО ЗАВІТУ**

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню проблеми структурування концепту "Ісус Христос" у тексті Нового Завіту. Методика його комплексного аналізу здійснена на польових засадах, коли основною одиницею вивчення є концептуальне поле – змістова категорія, зафіксована в однорідних за змістом текстових мовних одиницях, пов'язаних із концептом. Застосований підхід дозволив виділити інтерпретаційні зони концепту, які формуються концептуальними полями. Текстові репрезентанти концептосфери найменування Ісуса Христа в Новому Завіті демонструють структури, утворені одиницями, що виявляють основні напрямки його осмислення в тканині твору.*

***Ключові слова:** Новий Завіт, текстовий концепт, концептуальне поле, концептуальні засоби, концептуальна модель, концептосфера.*

***Інформація про автора:** Шевченко Лариса Леонідівна – кандидат філологічних наук; завідувач відділу лінгвістики; Український мовно-інформаційний фонд; Національна академія наук України.*

Shevchenko L.L.

**MODELING OF JESUS CHRIST CONCEPT BY MEANS OF
NEW TESTAMENT**

***Abstract.** This article is devoted to the study of structuring the concept of "Jesus Christ" in the New Testament's text. The subject of study is: lexical-semantic tools that that are connected with the analyzed units by text communications. Methodology of concept's comprehensive analysis is*

made on the field basis, when basic unit of study is conceptual field – meaningful category, established in homogeneous text's linguistic units connected with the concept. This approach had allowed to identify concept's interpretative areas that formed by conceptual fields. Classification of lexical-semantic tools that are connected with words – concept nominees, was made in this article, as well as there were discovered their system connections and identified a number of studied concept's key characteristics. Setting the hierarchical relationships between these tools made it possible to conduct an integrated description of the concept as a complex text construct. Text representants of "Jesus Christ's" conceptual nomination in the New Testament show structures, formed by units that identify main directions of its reflection in the New Testament's text. Content of the leading text concepts is formed in accordance with the pragmatic text's goals; their relationships and interactions determine its semantic frame.

Keywords: *New Testament, text concept, conceptual field, conceptual tools, conceptual model, sphere of concepts.*

Information about author: *Shevchenko Larysa Leonidivna – PhD; head of linguistics department; Ukrainian Linguo-information fund; National academy of sciences of Ukraine.*

Шевченко Л.Л.

МОДЕЛИРОВАНИЕ КОНЦЕПТА "ИИСУС ХРИСТОС" СРЕДСТВАМИ НОВОГО ЗАВЕТА

Аннотация. *Статья посвящена исследованию проблемы структурирования концепта "Иисус Христос" в тексте Нового Завета. Методика его комплексного анализа осуществлена на полевой основе, когда основной единицей изучения является концептуальное поле – содержательная категория, зафиксированная в однородных по содержанию текстовых речевых единицах, связанных с концептом. Примененный подход позволил выделить интерпретационные зоны концепта, которые формируются концептуальными полями. Текстовые репрезентанты концептосферы наименования Иисуса Христа в Новом Завете демонстрируют структуры, образованные единицами, которые выражают основные направления его осмысления в ткани произведения.*

Ключевые слова: Новый Завет, текстовый концепт, концептуальное поле, концептуальные средства, концептуальная модель, концептосфера.

Информация об авторе: Шевченко Лариса Леонидовна – кандидат филологических наук; заведующая отделом лингвистики; Украинский языково-информационный фонд; Национальная академия наук Украины.

У руслі загальнотеоретичних цілей сучасної лінгвістики, яка характеризується пильною увагою до проблем лінгвістичної концептуалізації світу, на сьогодні актуальним завданням є вивчення специфіки вербалізації концептів. Поява і утвердження в мовознавстві поняття "концепт" дали можливість з'ясувати специфічні аспекти взаємодії мови свідомості, відкрити нові перспективи досліджень у сфері лексичної семантики, виявити глибину механізмів текстотворення та ін. Звернення до текстової концептуалізації, що має на меті розв'язання проблем розуміння та інтерпретації твору, розширило рамки його вивчення, відкривши нові аспекти вирішення цієї проблеми.

Можливості такого аналізу лежать у самій природі концепту. Представники когнітивної лінгвістики трактують його сутність таким чином: "Концепт як лінгвокогнітивне явище – це одиниця ментальних або психічних ресурсів нашої свідомості й тієї інформаційної структури, яка відображає знання і досвід людини; оперативна змістовна одиниця пам'яті, ментального лексикону, концептуальної системи і мови мозку (*lingua mentalis*), всієї картини світу, відбитої в людській психіці" [6, с. 178]. У рамках лінгвокультурологічного напрямку досліджень концепт розглядають як "комплекс культурно детермінованих уявлень про предмет" [3, с. 108]. Лінгвістична інтерпретація концепту базується на баченні в ньому поняття, яке "має складну структуру, виражену різними групами ознак, що реалізуються різноманітними мовними способами і засобами" [7, с. 10]. У психолінгвістичних працях концепт інтерпретують як "базове перцептивно-когнітивно-афективне утворення динамічного характеру, що спонтанно функціонує в пізнавальній і

комунікативній діяльності індивіда і підкоряється законамірностям психічного життя людини" [4, с. 90].

Як бачимо, в дослідженнях представників різних наукових напрямків присутня інформація про складну організацію концептів, їх багатокомпонентний склад. При цьому, на думку вчених, одні концепти мають мовну вербалізацію, інші представлені у психіці людини особливими ментальними репрезентаціями – образами, картинками, поняттями, сценаріями, схемами та ін. Формування мовних концептів є процесом узагальнення конкретних засобів, які їх об'єктивують. Лінгвістична концептологія здійснює трактування мовних концептів лінгвістичними засобами [1, с. 5-6]. Дослідники переконані, що саме мова надає найкращі можливості для опису і визначення природи концептів [9].

Одним із найбільш поширених середовищ формування концептів науковці вважають текст. Слово-номінант концепта звичайно займає ключову, домінуючу позицію в тексті, має численні зв'язки з іншими словами, словосполученнями і фразами, які формують його концептосферу. Докладний аналіз класів слів, із якими пов'язане ключове слово, дозволяє встановити найважливіші риси певного концепту [2]. Як текстові компоненти концепти є утвореннями, що реконструюються із уживання мовних одиниць на позначення окремих стереотипних ситуацій, що впорядковані в структурі концепту за польовим принципом, тобто їх об'єднує спільний семантичний простір.

Зрозуміло, що лише суттєві та значимі для авторського світобачення явища, поняття, ціннісні установки, образи отримують у творі вираження через багатократні повтори слово-номінанта концепту. Фактично текстові концепти значною мірою є способом передачі авторських ідей, світоглядних доміант, відображенням прагматичних цілей твору. Їх система формує йогоконцептосферу, що "містить фактичні дані, асоціації, образні уявлення, ціннісні установки, які носій свідомості (автор) репрезентує у створюваному ним тексті" [8, с. 67]. У зв'язку з цим аналіз текстових концептів представляє безсумнівний інтерес для лінгвістичних досліджень.

Перспективним у цьому плані є звернення до всієї репрезентації текстової концептосфери як множини концептів з метою з'ясування домінант мовної картини світу твору.

Метою роботи є аналіз одного із центральних концептів Нового Завіту "Ісус Христос". Його дослідження передбачає врахування як дериватів цього ключового найменування, так і інших найменувань Ісуса Христа, вжитих у досліджуваному тексті. Ісус Христос – це Син Божий, Який з'явився у плоті, взяв на Себе гріхи людей, Своєю жертвовною смертю зробив можливим їх спасіння. Основним джерелом інформації про життя і вчення Ісуса Христа є Новий Завіт як частина Біблі. Концептуальне дослідження цього найменування відкриває можливості об'єктивувати й акумулювати всю важливу інформацію про Ісуса Христа, даючи її комплексне представлення. На матеріалі Нового Завіту виявляється інтерпретаційне поле концепту, здійснюється моделювання його структури. Його зміст актуалізується в різних текстових уживаннях слова-номінанта концепту і формується за допомогою полів, які містять тематично однорідну інформацію. Структурування цих полів допомагає об'єктивувати модель концепту, створити так звану "концептуальну карту", що представляє собою відображення найбільш уживаних контекстів слова [6, с. 178].

Здійснений концептуальний аналіз тексту демонструє формування концепту "Ісус Христос" через численні лексичні засоби, які виявляють специфіку кожного польового утворення і зв'язків між ними. Таким чином, через аналіз напрямків смислового розвитку досліджуваного поняття з'ясовуємо його зміст як складної структури, яку формують три концептуальні лінії, активізовані відповідними концептуальними полями: 1) Ким є Ісус Христос, Його діяння; 2) Ісус Христос – люди; 3) люди – Ісус Христос.

Перша концептуальна лінія "Ким є Ісус Христос, Його діяння" складається з трьох концептуальних полів. Одне з найбільш значимих із них містить Його імена і найменування. У глибоку давнину ізраїльтяни вибирали власні назви переважно

не за красою звучання або іншими критеріями, вони були характеристикою людини або об'єкта. Тому в своїй більшості імена у Біблії несуть важливу інформацію, яку треба враховувати при інтерпретації її тексту. Так, слова-найменування Ісуса Христа демонструють, Хто такий Ісус Христос, відбивають Його природу, діяння, здійснювані на землі. Ця інформація пов'язана із контекстами, які свідчать про те, що Він іменується Богом, Господом, Сином (Божим, Людським, Отчим, Давидовим), Спасителем, Месією, Агнцем (Божим; що заколений), Отроком, Учителем, Наставником, Царем над царями, Паном над панами та ін. Наприклад: *А той чоловік, що демони вийшли із нього, став благодати Його, щоб бути при Ньому. Та Він відпустив його, кажучи: Вернися до дому свого, і розповіж, які речі великі вчинив тобі Бог! І той пішов, і по цілому місту звістив, які речі великі для нього Ісус учинив! А коли повернувся Ісус, то люди Його прийняли, бо всі чекали Його* (Лук.8:38-39) [1]; *Ми знаємо, що Син Божий прийшов, і розум нам дав, щоб пізнати Правдивого, і щоб бути в правдивому Сині Його, Ісусі Христі. Він Бог правдивий і вічне життя!* (1Іван.5:20); *А Ісус відповів і сказав йому: Що ти хочеш, щоб зробив Я тобі? Сліпий же Йому відказав: Учителю, нехай я прозрю! Ісус же до нього промовив: Іди, твоя віра спасла тебе! І той зараз прозрів, і пішов за Ісусом дорогою* (Мар.10:51,52); *Бо коли ти устами своїми визнаватимеш Ісуса за Господа, і будеш вірувати в своїм серці, що Бог воскресив Його з мертвих, то спасешся* (Рим.10:9); *А Ісус відказав їм: Поправді кажу вам, що коли, при відновленні світу, Син Людський засяде на престолі слави Своєї, тоді сядете й ви, що за Мною пішли, на дванадцять престолів, щоб судити дванадцять племен Ізраїлевих* (Матв.19:28); *Коли ж Ісус звідти вертався, ішли за Ним два сліпці, що кричали й казали: Змилуйсь над нами, Сину Давидів!* (Матв.9:27); *...але щоб зростали в благодаті й пізнанні Господа нашого й Спасителя Ісуса Христа. Йому слава і тепер, і дня вічного! Амінь* (2 Петр.3:18); *Він знайшов перше Симона, брата свого, та й говорить до нього: Знайшли ми Месію, що визначає: Христос. І привів він*

його до Ісуса. На нього ж споглянувши, промовив Ісус: Ти Симон, син Йонин; будеш званий ти Кифа, що визначає: скеля (Іван.1:41-43); І, поглянувши на Ісуса, що проходив, Він сказав: **Ото Агнець Божий!** (Іван.1:36); **Наказую перед Богом, що оживлює все, і перед Христом Ісусом, Який добре визнання засвідчив за Понтія Пилата, щоб додержав ти заповідь чистою та бездоганною аж до з'явлення Господа нашого Ісуса Христа, що його свого часу покаже блаженний і єдиний міцний, Цар над царями та Пан над панами** (1Тим.6:13-16). Таким чином текст Нового Заповіту представляє Ісуса Христа через ці імена і найменування, які у своїй нерозривній єдності характеризують Його унікальну Божественну особу та місію.

Узагальнення ознак концепту, що регулярно повторюються, конкретизує ще один аспект його змістового наповнення. Завдяки контекстній сполучуваності зі словами *убити, померти, воскреснути* та їхніми дериваційними утвореннями у тексті функціонує концептуальне поле на позначення того, що Ісус Христос помер і воскрес. Євангеліє, або добра звістка, – це звістка саме про Його воскресіння, яке, без сумніву, є епохальною подією в історії людства. Цим воскресінням Він переміг владу смерті над людьми і поклав початок нашого воскресіння з мертвих, яке відбудеться в кінці світу. Воно має першорядну вагу, тому що саме через нього здійснюється спасіння людей. Ця концептуальна складова частина відтворена в таких контекстах: *Із того часу Ісус став виказувати Своїм учням, що Він мусить іти до Єрусалиму, і постраждати багато від старших, і первосвящеників, і книжників, і вбитому бути, і воскреснути третього дня* (Матв.16:21); **Воскресивши Свого Отрока, Бог послав Його перше до вас, щоб вас поблагословити, щоб кожен із вас відвернувся від злих своїх учинків!** (Дії.3:26); **Це вже втретє з'явився Ісус Своїм учням, як із мертвих воскрес** (Іван.21:14); **А коли з гори сходили, заповів їм Ісус і сказав: Не кажіть нікому про це видіння, аж поки Син Людський із мертвих воскресне** (Матв.17:9); **І зараз устали вони, і повернулись до Єрусалиму, і знайшли там у зборі Одинадцятьох, і тих, що з ними були, які**

розповідали, що **Господь дійсно воскрес**, і з'явився був Симонові (Лук.24:33-34); А коли з гори сходили, Він їм наказав, щоб нікому того не казали, що бачили, аж поки **Син Людський із мертвих воскресне** (Мар.9:9); І сказав Він до них: Так написано є, і так потрібно було постраждати **Христові**, і **воскреснути з мертвих** дня третього (Лук.24:46).

Особливу увагу в Новому Завіті приділено другому приходу Ісуса Христа. Як свідчить Біблія, про це говорили пророки Старого Завіту, про це говорив Сам Ісус Христос, про це говорили Його апостоли. По суті, Святе Письмо – це історичне свідчення про Боже викуплення, яке досягло свого апогею у народженні, смерті, воскресінні та вознесінні Сина Божого, Ісуса Христа, і яке закінчиться, коли Він у славі повернеться на землю, щоб усе зробити новим. Він прийде на землю з великою силою і славою судити людей, після чого почнеться Його вічне Царство. Ілюстрацією цього служать такі контексти: Промовляє до нього **Ісус**: Ти сказав... А навіть повім вам: відтепер ви побачите **Людського Сина**, що сидітиме праворуч сили Божої, і на хмарах небесних **приходитиме!** (Матв.26:64); Нехай Він зміцнить серця ваші невинними в святості перед Богом і нашим Отцем, **при приході Господа нашого Ісуса** з усіма святими Його! (1Сол.3:13); Бо то справедливе в Бога віддати утиском тим, хто вас утискає, а вам, хто утиски терпить, відпочинок із нами, коли **з'явиться з неба Господь Ісус** з Анголами сили Своєї (2 Сол.1:6-7); ...щоб досвідчення вашої віри було дорогоцінніше за золото, яке гине, хоч і огнем випробовується, на похвалу, і честь, і славу **при з'явленні Ісуса Христа** (1Петр.1:7); Отже, я свідкую тобі перед Богом і **Христом Ісусом**, що Він має судити живих і мертвих за **Свого приходу** та за **Свого Царства** (2 Тим. 4:1); Той, Хто свідкує, говорить оце: Так, **незабаром прийду!** Амінь. **Прийди, Господи Ісусе!** (Об.22:20); Тому не судіть передчасно нічого, аж **поки не прийде Господь**, що й висвітлить таємниці темряви та виявить задуми сердець, і тоді кожному буде похвала від Бога (1Кор.4:5); А коли скажуть вам: **Ось Він у пустині не виходьте, Ось Він у кривках не вірте!** Бо як

.....
блискавка та вибігає зо сходу, і з'являється аж до заходу, так буде і прїхід Сина Людського (Матв.24:26-28). Таким чином, важливим напрямком розвитку смислового простору досліджуваного концепту є ознака "Ісус Христос прїйде", яка активізується сполученням із найменуваннями Ісуса Христа таких слів, як *прїйти, прїхід, з'явитися, з'явлення* та ін.

Польовий спосіб структурування концепту демонструє інший напрямок його розвитку, який визначається контекстуальними зв'язками найменувань Ісуса Христа з лексемами на позначення людей. Цю складову концептосфери утворює велика кількість полів, які формують концептуальну лінію "Ісус Христос – люди". Для найменувань людей у досліджуваному тексті використовуються такі лексеми, як *апостол, пророк, людина, люди, народ, син, учень, брат, книжник, фарисей, дочка, дитина, чоловік, муж жінка, слуга, хворий, теця, сотник, сліпий, розслаблений, прокажений, кривий, каліка, сліпий, сліпець, німий, грішник, священик, первосвященик, служитель, вибранець, грішний, грішник, співробітник, загиблий, іудей, світ, Ізраїль* та ін., а також власні імена людей і відповідні займенники.

Наявність у контекстах лексем *Учитель, навчати, навчатися, наука, проповідувати, говорити (притчами), казати* та ін. у поєднанні з найменуваннями Ісуса Христа дозволяє розглядати їх як такі, що виявляють зміст "Ісус Христос навчав, проповідував". Бог не просто здалеку повідомив певні істини, Він Сам став людиною, щоб говорити до людей кожною Своєю земною проповіддю. Він сповіщав Добру новину про Царство Боже, навчав у синагогах, у храмі, в будинках, на горі, в човні–скрізь. У тексті часто зустрічаються такі форми звертання людей до Ісуса, як "Учитель" і "Наставник". Це польове утворення широко представлене в Новому Завіті наступними контекстами: *І ото, як Ісус закінчив ці слова, то народ дивувався з науки Його. Бо навчав Він їх як можновладний, а не як ті книжники їхні* (Матв.7:28,29); *І сталося, як із Ним розлучались вони, то промовив Петро до Ісуса: Учителю, добре нам бути отут! Поставмо ж отут три шатрі: задля Тебе одне, і Мойсею одне,*

і одне для Іллі! Він не знав, що говорить...(Лук.9:33); І голос піднесли вони та й казали: **Ісусе, Наставнику**, змилуйсь над нами! (Лук.17:13); А **Ісус**, відповідаючи, знов **почав говорити їм притчами**, кажучи: Царство Небесне подібне одному цареві, що весілля справляв був для сина свого (Матв.22:1-2); А коли настав вечір, то прийшов **муж багатий** із Ариматеї, на ім'я **Йосип**, що й **сам був навчався в Ісуса** (Матв.27:57); **Ісус йому відповідь дав: Ясвітові явно казав. Я постійно навчав у синагозі й у храмі, куди всі юдеї збираються, а таємно нічого Я не говорив** (Іван.18:20); А коли **Іван виданий був, то прийшов Ісус до Галілеї, і проповідував Божу Євангелію** (Мар.1:14).

Одним із найбільш обширних є концептуальне поле, в якому міститься інформація про те, що Ісус Христос зцілював людей. Для власної потреби Він ніколи не вдавався до Своєї всемогутньої сили. Всі Його чудеса пройняті глибоким співчуттям до людей. Євангеліє представляє численні фрагменти, в яких міститься інформація про чудесні зцілення, що були здійснені Ісусом Христом. Він мав владу над людськими немочами та хворобами, лікуючи такі недуги, як параліч, водянка, проказа, лихоманка, кровотеча, сліпота та багато інших. Конкретизаторами таких смислів служатьлексеми *уздоравливати, очищатися, одужувати (видужувати), прозрівати* та ін. Наприклад: **Ісус, обернувшись, побачив її та й сказав: Будь бадьорою, дочко, твоя віра спасла тебе! І одужала жінка з тієї години** (Матв.9:22); А **Ісус, розізнавши, пішов Собі звідити. І багато пішло вслід за Ним, і Він їх уздоровив усіх** (Матв.12:15); І сказав **Ісус сотникові: Иди, і як повірив ти, нехай так тобі й станеться! І тієї ж години одужав слуга його** (Матв.8:13); А коли настав вечір, привели багатьох біснுவатих до Нього, і **Він словом Своім вигнав духів, а недужих усіх уздоровив** (Матв.8:16); 14 І, як вийшов **Ісус, Він побачив багато народу, і змилосердивсь над ними, і їхніх слабих уздоровив** (Матв.14:14); І приступило до Нього багато народу, що мали з собою **кривих, калік, сліпих, німих і інших багато**, і клали їх до **Ісусових ніг. І Він уздоравливав їх** (Матв.15:30); **Один же з них, як побачив, що видужав, то вернувся, і почав гучним**

голосом славити **Бога**. І припав він обличчям до ніг Його, складаючи дяку **Йому**. А то самарянин був... (Лук.17:15-16). При створенні цього концептуального поля активізуються такі описові конструкції, які формують уявлення про зцілення від конкретних хвороб: *гарячка покинула, очі відкрилися, сліпі прозрівають, криві ходять, стають чистими прокажені, чують глухі, проказа зійшла, звільнений від недуги, став видючим, став бачити*. та ін. Це ілюструється такими контекстами: *Як прийшов же Ісус до Петрового дому, то побачив **тещу** його, що лежала в гарячці. І Він доторкнувся руки її, і **гарячка покинула ту**... І встала вона, та й Йому прислужувала!* (Матв.8:14-15); *А Ісус простяг руку, і доторкнувся до **нього**, говорячи: Хочу, будь чистий! І тієї хвилини **очистився той від своєї прокази*** (Матв.8:3); *А Ісус, як побачив її, то покликав до Себе. І сказав їй: **Жінко, звільнена ти від недуги своєї. І Він руки на неї поклав, і вона зараз випросталась, і стала славити Бога!*** (Лук.13:12-13); *...як зачула вона про Ісуса, підійшла через натовп іззаду, і доторкнулась до одежі Його... Бо вона говорила про себе: Коли хоч доторкнусь до одежі Його, то одужаю... І **висохло хвилі тієї джерело кровотечі її, і тілом відчула вона, що видужала від недуги!*** (Мар.5:27-29); *І промовив Ісус їм у відповідь: **Ідіть, і перекажіть Іванові, що ви бачили й чули: Сліпі прозрівають, криві ходять, очищуються слабі на проказу, і чують глухі, воскресають померлі, убогим звіщається Добра Новина*** (Лук.7:22).

Концептосфера досліджуваного поняття об'єктивується завдяки функціонуванню лексико-семантичної групи із загальним компонентом "спасіння". Поняттям "спасіння" позначається вчинене блага діяння Ісуса Христа стосовно до людей. У Новому Завіті Він названий Спасителем людства. Він явив Себе як єдинородний Божий Син – Спаситель світу, взявши на Себе гріхи всіх людей. Своєю смертю і воскресінням Він відкрив людям вільний доступ до Бога і дарував вічне життя:"Тож не соромся засвідчення Господа нашого, ні мене, Його в'язня, але страждай з Євангелією за силою Бога, що нас

спас і покликав святим покликом, не за наші діла, але з волі Своєї та з благодаті, що нам дана в Христі Ісусі попереду вічних часів. А тепер об'явилась через з'явлення Спасителя нашого Христа Ісуса, що й смерть зруйнував, і вивів на світло життя та нетління Євангелією" (2 Тим.1:8-10). Змістовне наповнення концептуального простору цього поля здійснюється при опорі на такі слова, як *Спаситель, спасати, спасатися, спасіння, спасений* і представлене численними контекстами: *Через це переносу я все ради **вибраних, щоб і вони доступили спасіння, що в Христі Ісусі, зо славою вічною*** (2 Тим.2:10); *За обітницею, із його насіння підняв Бог Ісуса, як **спасіння Ізраїлеві*** (Дії.13:23); *Та ми віруємо, що **спасемося** благодаттю Господа Ісуса так само, як і вони* (Дії.15:11); *А вони відказали: Віруй в Господа Ісуса, і **будешспасений**ти сам та твій дім* (Дії.16:31); *Життя ж наше на небесах, звідки ждемо й **Спасителя, Господа Ісуса Христа*** (Фил.3:20); *А ми, що належимо дневі, будьмо тверезі, зодягнувшись в броню віри й любові, та в шолом надії **спасіння, бо Бог нас не призначив на гнів, але щоб спасіння одержали Господом нашим Ісусом Христом*** (1Сол.5:8-9); ***Син бо Людський прийшов, щоб спасти загинуле*** (Матв.18:11); *Вірним і гідним усякого сприйняття є слово, що **Ісус Христос прийшов у світ, щоб спасти грішників, серед яких першим є я*** (1Тим.1:15); *Бо Бог не послав **Свого Сина** на світ, щоб Він світ засудив, але щоб через Нього **світ спасся*** (Іван.3:17).

Центральною частиною благої звістки про спасіння Ісусом Христом є прощення гріхів. Тому одним із важливих складових частин досліджуваного поняття є концептуальне поле "Ісус прощає гріхи, звільняє від них, виправдовує". Як демонструє текст Нового Завіту, Ісус Христос дарує людині багато благ і милостей, кожна з яких має незліченне застосування в житті. І одним із найважливіших із них є те, що грішна людина може отримати прощення гріхів і спілкування з Богом. Текстова вербалізація цього поля здійснюється через функціонування фрагментів зі словами на позначення гріха (*гріх, прогріх, грішний, грішити*), їх прощення Ісусом Христом (*спасати, відпускатися, відпущення, прощати, прощатися, прощення,*

визволяти, очищати, знищити та ін.). Ця концептуальна одиниця репрезентована такими контекстами: *І вона вродить Сина, ти ж даси Йому йменна Ісус, бо спасе Він людей Своїх від їхніх гріхів* (Матв.1:21); *А Ісус, віру їхню побачивши, каже розслабленому: Відпускаються, сину, гріхи тобі!* (Мар.2:5); *Наступного дня Іван бачить Ісуса, що до нього йде, та й каже: Оце Агнець Божий, що на Себе гріх світу бере!* (Іван.1:29); *А Петро до них каже: Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дара Духа Святого ви приймете!* (Дії.2:38); *Але щоб ви знали, що прощати гріхи на землі має владу Син Людський, тож каже Він розслабленому: Уставай, візьми ложе своє, та й іди у свій дім!* (Матв.9:6); *Коли ж ходимо в світлі, як Сам Він у світлі, то маємо спільність один із одним, і кров Ісуса Христа, Його Сина, очищує нас від усякого гріха* (1 Іван.1:7); *Не в тому любов, що ми полюбили Бога, а що Він полюбив нас, і послав Свого Сина вблаганням за наші гріхи* (1 Іван.4:10).

Контексти, в яких функціонує досліджуваний концепт, ідентифікують також важливу складову, пов'язану з тими благами, які дає Ісус Христос. Її представляють такі лексичні засоби, як *благодать, мир, милість, любов (любити, любити)*. Численні приклади свідчать про значущість і важливість цієї грані ставлення Ісуса Христа до людей, відкривають велич Бога в Його здатності любити і благословляти, які йдуть від Його природи, адже "Бог є любов" (1 Іван. 4: 8). Наприклад: *А Бог миру потопче незабаром сатану під ваші ноги. Благодать Господа нашого Ісуса Христа нехай буде з вами! Амінь* (Рим.16:20); *...нехай буде з вами благодать, милість, мир від Бога Отця та Ісуса Христа, Сина Отцевого, у правді та в любові!* (2 Іван.1:3); *...до Тита, щирого сина за спільною вірою: благодать, милість та мир від Бога Отця й Христа Ісуса, Спасителя нашого!* (Тит.1:4); *...благодать вам та мир нехай примножитьися в пізнанні Бога й Ісуса, Господа нашого!* (2 Петр.1:2); *Бо я пересвідчився, що ні смерть, ні життя, ні Анголи, ні влади, ні теперішнє, ні майбутнє, ні сили, ні вишина, ні глибина, ані інші яке створіння не зможе відлучити нас від*

любові Божої, яка в Христі Ісусі, Господі нашім! (Рим.8:38,39); *Перед святом же Пасхи Ісус, знавши, що настала година Йому перейти до Отця з цього світу, полюбивши Своїх, що на світі були, до кінця полюбив їх* (Іван.13:1).

Вербальні маніфестації концепту "Ісус Христос" дають можливість співвіднести його з полем на позначення вічного життя. У Біблії сказано, що існує вічне життя. Єдиний шлях, яким люди можуть прийти до Небесного Отця і пізнати Його, успадкувавши таким чином вічне життя, – це прийти до Господа Ісуса Христа і пізнати Його. Ця блага звістка міститься в таких контекстах Нового Завіту: *Життя ж вічне це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його* (Іван.17:3); *Закон же прийшов, щоб збільшився переступ. А де збільшився гріх, там зарясніла благодать, щоб, як гріх панував через смерть, так само й благодать запанувала через праведність для життя вічного Ісусом Христом, Господом нашім* (Рим.5:20,21); *Життя ж вічне це те, щоб пізнали Тебе, єдиного Бога правдивого, та Ісуса Христа, що послав Ти Його* (Іван.17:3); *Ми знаємо, що Син Божий прийшов, і розум нам дав, щоб пізнати Правдивого, і щоб бути в правдивому Сині Його, Ісусі Христі. Він Бог правдивий і вічне життя!* (Іван.5:20); *А ви, улюблені, будуйте себе найсвятішою вашою вірою, моліться Духом Святим, бережіть себе самих у Божій любові, і чекайте милості Господа нашого Ісуса Христа для вічного життя* (Юд.1:20-21); *Бо заплата за гріх смерть, а дар Божий вічне життя в Христі Ісусі, Господі нашім!* (Рим.6:23). Таким чином, названі контексти уточнюють зміст досліджуваної концептуальної лінії через польове утворення "Ісус Христос дарує вічне життя". Воно актуалізоване на основі функціонування в тексті словосполучення *вічне життя* в поєднанні з найменуваннями Ісуса Христа.

Узагальнення фрагментів, у яких вживається концепт "Ісус Христос", свідчить про ще один напрям розвитку концептосфери. Дані, отримані в ході дослідження, дають можливість подати структуру концепту через таку

.....
 концептуальну лінію, як "люди – Ісус Христос". Безліч фрагментів, що формують загальний смисловий простір концепту, виявляють різні аспекти ставлення людей до Ісуса Христа. При цьому біблійний текст показує дві категорії людей: невіруючі та віруючі. Перша з них нерідко виявляла до Ісуса зло, ненависть, нетерпимість, друга – демонструвала віру, любов, відданість.

Так, наприклад, багато фрагментів Нового Завіту об'єднані загальним змістом, що представляє негативне ставлення людей до Ісуса Христа. Його суспільне служіння тривало більше трьох років. Первосвященики, книжники та фарисеї не прийняли Його вчення і, заздрячи Його чудесам і успіху, шукали нагоди, щоб убити Його. Писання свідчить, що перш ніж померти, Христос зазнав знущань, лихослів'я, хули, тортур, Його принижували, били, на Нього плювали, Його змусили нести Свій хрест, потім пригвоздили до цього хреста і підняли на ньому. Його мучили одним із найбільш жорстоких способів, коли-небудь придуманих людьми. Для ілюстрації цього в тексті вживаються такі слова і словосполучення, як *плювавши, бити, збичувати, ув'язнити, знущатися, переслідувати, вдарити, постраждати, заподіяти смерть* та ін. Прикладом їх уживання є такі контексти: *Із того часу Ісус став виказувати Своїм учням, що Він мусить іти до Єрусалиму, і **постраждати багато від старших, і первосвящеників, і книжників, і вбитомубути, і воскреснути третього дня*** (Матв.16:21); *І тростиною по голові Його **били, і плювали на Нього. І навколошки кидалися та вклонялись Йому...*** (Мар.15:19); *А хто побіч проходив, **Його лихословили та головами своїми хитали, і казали: Ти, що храма руйнуєш та за три дні будуєш, спаси Самого Себе! Коли **Ти Божий Син, то зійди з хреста!***** (Матв.27:39-40); *А люди, які **ув'язнили Ісуса, знущалися з Нього та били. І, закривши Його, вони били Його по обличчі, і питали Його, приговорюючи: Пророкуй, хто то вдарив Тебе? І багато інших богозневаг говорили на Нього вони...*** (Лук.22:63-65); *А **первосвященики й старші** попідмовляли народ, щоб просити за Варавву, а **Ісусові смерть заподіяти*** (Матв.27:20); *І багато з*

юдеїв читали цього написа, бо те місце, де Ісус був розп'ятий, було близько від міста. А було по-гебрейському, по-грецькому й по-римському написано (Іван.19:20); Бог наших отців воскресив нам Ісуса, Якому ви смерть були заподіяли, повісивши на дереві (Дії.5:30).

У Новому Завіті віруючі, християни – це не спільнота людей, які перебувають під впливом якоїсь притчі чи високої моральної вимоги Христа, а зібрання людей, які живуть Ним. Для Церкви важливі не стільки Його слова, скільки Його життя, яке неможливо придумати. Тексти Писання свідчать про те, що люди вірують в Ісуса Христа, люблять Його, служать Йому, свідчать про Нього. Ця інформація актуалізується у ряді концептуальних полів досліджуваного твору.

Одним із найбільших із них є утворення на позначення віри в Ісуса Христа. Лексеми, що номінують цю ознаку концепту, складають дериваційне гніздо (*віра, вірувати, віруючий, увірувати, повірити* та ін.). Ісус Христос називається в Новому Завіті "Начальником і Виконавцем віри" (Євр. 12: 2). Тобто віра –це не плід самостійного рішення, що приймається людиною за власною ініціативою, а відповідь на Божий заклик, на Боже запрошення. Численні контексти з найменуваннями віри формують уявлення про цю концептуальну складову частину: *І сказав Ісус сотникові: Иди, і як повірив ти, нехай так тобі й станеться! І тієї ж години одужав слуга його* (Матв.8:13); *А хто світ перемагає, як не той, хто вірує, що Ісус то Син Божий?* (1 Іван.5:5); *Бо ви всі сини Божі через віру в Христа Ісуса!* (Гал.3:26); *І оце Його заповідь, щоб ми вірували в Ім'я Сина Його Ісуса Христа, і щоб любили один одного, як Він нам заповідь дав!* (1 Іван.3:23); *І в усім, у чому ви не могли виправдатись Законом Мойсеевим, через Нього виправдується кожен віруючий* (Дії.13:39); *Промовляє до нього Ісус: Тому ввірував ти, що побачив Мене? Блаженні, що не бачили й увірували!* (Іван.20:29); *Це ж написано, щоб ви ввірували, що Ісус є Христос, Божий Син, і щоб, віруючи, життя мали в Ім'я Його!* (Іван.20:31); *Отож, коли Бог дав однаковий дар їм, як і*

нам, що ввірували в Господа Ісуса Христа, то хто ж я такий, щоб міг заперечити Богові? (Дії.11:17).

У рамках концептуальної лінії "люди – Ісус Христос" досліджуване поняття має різноманітні текстові вияви. Так, у ході аналізу з'ясовано, що ряд компонентів формує смисловий простір для позначення того, що апостоли Ісуса Христа, Його учні та послідовники поширюють Його вчення, проповідують Євангеліє. Ісус звертається до них: "Ідіть по всьому світу і проповідуйте Євангеліє всьому створінню" (Мк. 16:15). Вони пішли виконувати це велике доручення, кажучи про Христа всім народам. Це ілюструють фрагменти Нового Завіту, які містять лексику для позначення проповіді, свідчення про Христа: *благовістити, звіщати, навчати, доводити, проповідувати, свідчити, свідчення* та ін. Наприклад: *Варнава тоді взяв його та й привів до апостолів, і їм розповів, як дорогою той бачив Господа, і як Він йому промовляв, і як сміливо навчав у Дамаску в Ісусове Ймення (Дії.9:27); ...бо він переконував пильно юдеїв, Писанням прилюдно доводячи, що Ісус то Христос (Дії.18:28); І цілих два роки Павло пробув у найнятім домі своїм, і приймав усіх, хто приходив до нього, і проповідував він Боже Царство, та з відвагою повною беззаборонно навчав про Господа Ісуса Христа! (Дії.28:30,31); Я, Іван, ваш брат і спільник у біді, і в царстві, і в терпінні в Ісусі, був на острові, що зветься Патмос, за Слово Боже і за свідчення Ісуса Христа (Об.1:9); Та коли йняли віри Пилипові, що благовістив про Боже Царство й Ім'я Ісуса Христа, чоловіки й жінки охристілися (Дії.8:12); Моліться разом і за нас, щоб Бог нам відчинив двері слова, звіщати таємницю Христову, що за неї я й зв'язаний (Кол.4:3); Ось Пилип прийшов до самарійського міста, і проповідував їм про Христа (Дії.8:5).*

Досліджувану концептуальну лінію репрезентує поле, яке містить інформацію про хрещення. Як пишеться в Новому Завіті, Сам Христос дав наказ апостолам: "Отже йдіть, навчіть всі народи, хрестячи їх в ім'я Отця і Сина і Святого Духа, навчаючи їх зберігати все, що Я вам заповів" (Мт. 28:19, 20). Це заповідь говорить про те, що поряд з проповіддю Євангелія має

йти і хрещення. Там, де буде прийнято Євангеліє, перше, що має відбуватися, – це хрещення. Контексти, що містять найменування Ісуса Христа і слівохреститися, охрищений, об'єднані загальним змістом: люди хрестяться в ім'я Ісуса Христа. Наприклад: *А Петро до них каже: Покайтеся, і нехай же охреститься кожен із вас у Ім'я Ісуса Христа на відпущення ваших гріхів, і дара Духа Святого ви приймете!* (Дії.2:38); *Та коли йняли віри Пилипові, що благовістив про Боже Царство й Ім'я Ісуса Христа, чоловіки й жінки охрестилися* (Дії.8:12); *А вони, як прийшли, помолились за них, щоб Духа Святого вони прийняли, бо ще ні на одного з них Він не сховався, а були вони тільки охрищені в Ім'я Господа Ісуса* (Дії.8:15-16); *І звелів охреститися їм у Ймення Ісуса Христа. Тоді просили його позостатися в них кілька днів* (Дії.10:48); *Чи ви не знаєте, що ми всі, хто хрестився у Христа Ісуса, у смерть Його хрестилися?* (Рим.6:3); *А Крисп, старший синагоги, увірував в Господа з усім домом своїм; і багато з коринтян, почувши, увірували й охрестились* (Дії.18:8);

Численні контексти Нового Завіту об'єктивують концептуальне поле "люди служать Ісусу Христу". Подвиг Христа на хресті забезпечив дію Святого Духа в житті кожного віруючого, що дає можливість довіряти Йому, любити Його і жити для Нього. А це спонукає людей щиро служити Йому. За Писанням, після вознесіння Ісуса Христа Його послідовники перебували в служінні Йому. В тексті ця інформація передається завдяки функціонуванню таких компонентів, як *слуга, служитель, служити, співробітник, раб, праця, працювати, попрацювати* ін. Наприклад: *І все, що тільки чините, робіть від душі, немов Господеві, а не людям! Знайте, що від Господа приймете в нагороду спадщину, бо служите ви Господеві Христові* (Кол.3:23-24); *Отак ви і навчилися від Епафра, улюбленого співробітника нашого, що за вас він вірний служитель Христа* (Кол.1:7); *Бо тепер чи я в людей шукаю признання чи в Бога? Чи людям дбаю я догоджати? Бо коли б догоджав я ще людям, я не був би рабом Христовим* (Гал.1:10); *Ми згадуємо безперестанку про ваше діло віри, і про працю*

любові, і про терпіння надії на Господа нашого Ісуса Христа, перед Богом і Отцем нашим (1 Сол.1:2-3); Вітайте Трифену й Трифосу, що працюють у Господі. Вітайте улюблену Персиду, що багато попрацювала в Господі (Рим.16:12); Що зо мною, то все вам розповість Тихик, улюблений брат і вірний служитель і співробітник у Господі (Кол.4:7).

Отже, дослідження продемонструвало, що концепт "Ісус Христос" вибудовується у тексті Нового Завіту як об'ємний, багатокомпонентний смисловий комплекс, який має ієрархічну структуру і складається з полів, що представляють тематично єдині, стереотипні ситуації, пов'язані між собою певними семантичними відношеннями. Реконструйований концепт має такий зміст у тексті Нового Завіту: 1) Ким є Ісус Христос, Його діяння (Богом, Господом, Сином (Божим, Людським, Отчим, Давидовим), Спасителем, Месією, Агнцем (Божим, що заколений), Отроком, Учителем, Царем над царями, Паном над панамі); Він помер і воскрес; Він прийде вдруге на землю); 2) Ісус Христос – люди (навчав, проповідував; зіцілював людей; спасає; прощає гріхи; дає благодать, мир, милість, любов, вічне життя); 3) люди – Ісус Христос (невіруючі мучили, розіп'яли Його; християни вірують у Нього; поширюють Його вчення, проповідують Євангеліє; хрестяться в ім'я Ісуса Христа; служать Йому).

Застосування концептуального аналізу в дослідженнях тексту є актуальним для вирішення проблеми його розуміння та інтерпретації, оскільки концепти, будучи смисловими домінантами твору, концентраторами актуальної інформації, дозволяють змоделювати змістовну структуру твору у вигляді його концептосфери.

ЛІТЕРАТУРА

1. Антология концептов / под.ред. В.И. Карасика, И.А. Стернина. – М. : Гнозис, 2007. – 512 с.
2. Арутюнова Н.Д. Язык и мир человека / Н.Д. Арутюнова. – М. : Языки русской культуры, 1999. – 895 с.

3. Голубовская И.А. Этнические особенности языковых картин мира / И.А. Голубовская. – К. : ИПЦ "Киевский университет", 2002. – 293 с.

4. Залевская А.А. Текст и его понимание / А.А. Залевская – Тверь : Твер. гос. ун-т, 2001. – 177 с.

5. Кубрякова Е. С. Модели порождения речи и главные отличительные особенности речепорождающего процесса в языке / Е.С. Кубрякова // Человеческий фактор в языке. Язык и порождение речи. – М., 1991. – С. 21–81.

6. Кубрякова Е.С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX в. / Е.С. Кубрякова // Язык и наука конца XX в. – М. : 1995. – С. 173-189.

7. Пименова М.В. Введение в концептуальные исследования / М.В. Пименова, О. Н. Кондратьева. – Кемерово : Кузбассвузиздат, 2006. – 179 с.

8. Слышкин Г.Г. Дискурс и концепт / Г.Г. Слышкин // Языковая личность : институциональный и персональный дискурс. – Волгоград : Перемена, 2000. – С. 64-69.

9. Jackendoff R. *Semantics and Cognition* / R. Jackendoff. – The MIT Press Cambridge, Massachusetts. London, England, 1983. – 283 s.

ДЖЕРЕЛА

1. Біблія або книги Святого Письма Старого і Нового Заповіту із мови давньоєврейської й грецької наново перекладена / Пер. І. Огієнка. – К., 1992. – 1255 с.

REFERENCES

1. *Concepts Anthology* [Antologiya konceptov] / Edited by V.I. Karasik, I.A. Sternin. – М. : Gnosis, 2007. – 512 s.

2. Arutyunova N.D. *Language and Human World* [Yazyk i mir cheloveka] / N.D. Arutyunova. – М. : Languages of Russian Culture, 1999. – 895 s.

3. Golubovska I.A. *Ethnic Peculiarities of Linguistic World images* [Etnicheskie osobennosti yazykovykh kartin mira] / I.A. Golubovska. – К. : IPC "Kyiv University", 2002. – 293 s.

4. Zalevskaya A.A. *Text and its Understanding* [Tekst i ego ponimanie] / A.A. Zalevskaya – Tver : Tver State University, 2001. – 177 s.

5. Kubryakova E.S. *Speech Production Models and Main Features of Speech Production Process in Language* [Modeli porozhdeniya rechi i glavnye otlichitelnye osobennosti recheporozhdayushhego processa v

yazyke] / E.S. Kubryakova // Human Factor in Language. Language and Speech Production. – М., 1991. – С. 21-81.

6. Kubryakova E.S. *Evolution of linguistic ideas in the Latter Half of XX Century* [Evolyutsiya lingvisticheskikh idey vo vtoroy polovine XX v.] / E.S. Kubryakova // Language and Science of Late XX th Century. – М. : 1995. – С. 173-189.

7. Pimenov M.V. *Introduction to Conceptual Studies* [Vvedenie v konceptualnye issledovaniya] / M.V. Pimenov, O.N. Kondratieva. – Kemerovo : Kuzbassvuzizdat, 2006. – 179 s.

8. Slyshkin G.G. *Discourse and Concept* [Diskurs i koncept] / G.G. Slyshkin // Linguistic Personality : Institutional and Personal Discourse. – Volgograd : Peremena, 2000. – С. 64-69.

9. Jackendoff R. *Semantics and Cognition* / R. Jackendoff. – The MIT Press Cambridge, Massachusetts. London, England, 1983. – 283 s.

RESOURCES

1. Bible or books of the Bible – Old and New Testament translated anew from Hebrew and Greek languages / Tr. by I. Ogienko. – К., 1992.– 1255 s.

Дата надходження до редакції – 19.04.2016 р.
Дата затвердження редакцією – 11.05.2016 р.

УДК 81'42:811.161.1:811.111

Росовецький С. С.

КОНЦЕПТ "ПЕРЕМОГА" В РОСІЙСЬКІЙ ТА АНГЛІЙСЬКІЙ ЛІНГВОКУЛЬТУРАХ

Анотація. У статті аналізуються розбіжності у сприйнятті концепту "перемога" в російській та англійській лінгвокультурах при залученні широкого фразеологічного матеріалу двох мов та за допомогою асоціативного експерименту.

Ключові слова: концепт, перемога, асоціативний експеримент, фразеологія, концептологія, порівняльна культурологія.

Інформація про автора: Росовецький Станіслав Станіславович – магістрант; Інститут філології; Київський національний університет імені Тараса Шевченка.